

Oproti důstojníkům, nenáležícím do stavu branného, nemůže však zpravidla býti spácháno porušení poměru podřízenosti trestné dle vojenského práva trestního, ježto důstojníci tito mají právo dávat rozkazy toliko osobám z mužstva a gažistům do nižší třídy hodnostní nezařazeným a toliko v ojedinelých případech (srv. bod 54 služ. předp. I. díl).

Konečně budiž podotknuto, že právo dávat rozkazy a rozsah rozkazu rozhodnými jsou pro příslušnost a objem disciplinárního práva trestního (bod 660 a násl. služ. předp. — srv. též »Právo disciplinární vojenské«).

Rozkaz zatýkací.

I. P o j e m.

Rozkaz zatýkací jest soudcovské nařízení důvody opatřené, kterýmž způsobiti se má zatčení jisté osoby. Ochrana svobody osobní uznaná v každém právním státu žádá však, aby po zákonu upraveno bylo jakékoli omezení této osobní svobody. Nejstarší zákon na ochranu osobní svobody jest magna charta, jež v konečné platnosti dovršena byla t. zv. habeas corpus acte v Anglii. Nařizuje pak obdobně jako staré saské právo »že žádný svobodný muž nesmí být zatčen ani žalařován, leda po rozsudku zákonném od osob stejného stavu na základě zákonů země.« Po způsobu anglického práva pokusily se pak i moderní ústavy jiných států stejnou měrou zajistiti osobní svobodu. Jmenovitě do řízení trestních pojata byla ustanovení, dle níž musí býti zevrubně vyčteny důvody a formy zatčení potřebného k účelům řízení trestního, aby se všeliké libovůli předešlo a co nej přesněji zachován byl svrchovaný požadavek každého právního státu »ochrana osobní svobody«. Ostatně pro postavení obviněného má rozhodnou důležitost, že cestou zákona vyčteny jsou podmínky, za kterých může býti před vynesením trestního rozsudku svobody zbaven.

II. Náležitosti rozkazu zatýkacího.

1. Příslušným vydati rozkaz zatýkací jest toliko soudce.

2. Rozkaz zatýkací musí být vyhotoven písemně a to v zájmu právní bezpečnosti a k zachování práva stížnosti příslušejícího zatčenému.

3. Rozkaz zatýkací má obsahovati: zevrubné označení osoby zatýkačem stíhané k zabezpečení totožnosti, udání činu jí za vinu kladeného, důvod zatčení.

4. Zatčení může vykonati bezpečnostní úřad a bezpečnostní orgány (§ 24 trest. ř.).

III. Druhy zatýkacího rozkazu.

Rakouské řízení trestní rozeznává srovnale s německým zákonem trestním:

1. předváděcí rozkaz, na základě jehož obviněný postaven jest k soudu s použitím násilí a má místo tehdy, nedostaví-li se obviněný k soudu neoznámiv náležitého důvodu k omluvě své (§ 174 tr. ř.).

2. Rozkaz zatýkací, kterýž vede k prozatimní vazbě, až se rozhodne o vazbě vyšetřovací. Rozkaz tento má místo, jestliže osoba podezřelá z nějakého zločinu nebo přečinu

a) při činu samém přistižena jest nebo bezprostředně po činu označena jest úředním honěním nebo veřejným hlasem za podezřelou ze zločinu nebo přečinu nebo dopadena jest se zbraní nebo s jinými předměty, které pocházejí ze zločinu nebo přečinu nebo poukazují k účastenství v něm.

b) Jestliže osoba taková chystala se na útěk nebo je-li podezření, že by uprchla ze strachu před vyšší trestu dle všeho jí hrozícího, nebo je-li

podezřelá pro svůj potulný život, nebo proto, že v krajině známa není, nebo nemůže se vykázati potřebnými doklady (o osobě své) nebo domovským právem nebo z kteréhokoli jiného závažného důvodu lpí na ní podezření, že by uprchla.

c) Jestliže hleděla působiti na svědky, znalce nebo spoluobviněné takovým způsobem, aby se nedala pravda vyšetřiti, nebo lze-li se důvodně obávati, že by se tak stalo.

d) Jestliže zvláštní okolnosti vzbuzují obavu, že by obviněný dokonavý čin opakoval, nebo že by provedl čin, o který se pokusil, nebo kterým vyhrožoval (§ 175 trest. ř.).

3. Vlastní zatýkací rozkaz, jímž se nařizuje vazba vyšetřovací. Vyšetřovací vazba musí být nařízena, jde-li o zločin, při kterém dle zákona naléztí jest na trest smrti neb alespoň na žalář desítiletý. Rozhodnutí vyšetřujícího soudce o vazbě vyšetřovací dlužno obviněnému sděliti i s důvody, a poznamenati v protokole, že se tak stalo. K žádosti sluší obviněnému rozhodnutí toto i s důvody do 24 hodin též písemně oznámiti (§ 180 trest. ř.).

IV. Zákon na ochranu osobní svobody ze dne 27. října 1862 č. 87 ř. z., kterýž byl státním zákl. zákonem ze dne 21. prosince 1867 č. 142 ř. z. prohlášen za součást tohoto stát. zákl. zákona, nařizuje, že osoba smí býti zatčena toliko po soudcovském rozkazu důvody opatřeném. Tento rozkaz musí být zatčenému doručen ihned při zatčení nebo do nejbližších 24 hodin. Pro značné veřejné pohoršení způsobené činem trestným nemůže býti nařízena ani vazba schovací ani vyšetřovací. Jakékoli obmezení osobní svobody podniknuté při výkonu úřadu nebo služby proti ustanovením tohoto zákona posuzovati jest, zjistí-li se zlý úmysl, jako zločin zneužití moci úřední, jinak jako přestupek a nastoupiti má za trest vězení do 3 měsíců, a dojde-li k opětovnému odsouzení, propadá vinník trestu tuhého vězení do 3 měsíců. Vazba schovací a vyšetřovací může odpadnouti nebo se zrušiti, dá-li se kauce nebo záruka za určitou sumu, kterouž vyměří soud podle následků činu trestného, podle poměrů osoby zatčeného a podle jmění toho, kdo jistotu dává.

V. Výjimečně lze osobu podezřelou z určitého zločinu nebo přečinu stíhati honěním a předběžným uvězněním bez písemného nařízení k tomu účelu, aby předvedena byla orgány neb úřady bezpečnostními v těchto případech:

1. v případě § 175 č. 1 trest. ř. (dopadení při samém činu);

2. v případech § 175 č. 2, 3 a 4 (podezření z útěku atd.), pokud nelze vymoci soudcovského rozkazu, je-li totiž nebezpečí v prodlení (§ 177 trest. ř.).

3. V případě výjimečného stavu (viz tento čl.).

4. Další výjimečná ustanovení jsou:

a) Zřízenci železnice jsou povinni toho, kdo překročí předpisy obsažené v §§ 93—100 doprav. řádu ze dne 16. listopadu 1851 č. 1 ř. z. z r. 1852 a neuposlechne byv jimi napomenut nebo spáchal-li skutek rušící bezpečnost dopravy a ohrožující zřízence samé, zadržeti a odevzdati nejbližšímu politickému úřadu nebo soudu k dalšímu řízení, není-li pohotově okamžitá pomoc úřadů politických nebo soudu.

b) Stráž finanční má u výkonu své služby právo zatknouti a nejbližší vrchnosti k dalšímu úřednímu řízení odevzdati kohokoli, jenž se

protiví jejím úředním úkonům, ji obrožuje nebo ji slovy nebo skutky uráží (vyhl. min. fin. ze dne 30. října 1858 č. 195 ř. z. a výn. min. fin. ze dne 27. července 1864 č. 64 ř. z.).

c) Osoby zřízené k ochraně lesů a polí smí ihned zatknouti osoby, kteréž postihly při spáchání pychu lesního nebo krádeže polní nebo na škodě v poli, nebo které jsou podezřely z pychu lesního, jsou-li osoby tyto neznámy nebo nemají stálého bydliště; jiné známé osoby pak smí zatknouti, protiví-li se jim, spílají jim nebo na ně ruku vztáhnou, nebo je-li značnou škoda jimi způsobená. Zatčené osoby jest ihned odevzdati úřadu (§ 57 pat. ze dne 3. prosince 1852 č. 250 ř. z. a § 14 nař. ze dne 30. ledna 1860 č. 28 ř. z.).

d) Obdobná ustanovení platí o osobách zřízených k ochraně honitby.

Rozklad čili představení.

I. Pojem.

Rozkladem rozumí se zakročení strany, kterým u nějakého úřadu blíže vysvětluje a vykládá věcný dosah jisté žádosti, o které tento úřad zcela nebo z části nepříznivě rozhodl, za tím účelem, aby domohla se změny úředního rozhodnutí u té instance, která je vynesla.

II. Řízení nesporné.

Kdežto řízení sporné rozkladu nezná, jest v řízení nesporném rozklad výslovně připuštěn, ježto řízení nesporné zbudováno jest na zásadách zcela jinakých, než-li řízení sporné, a ježto na poli tomto musí býti ponechána soudci volnost změnití vyřízení učiněná, pokud jimi třetí osoby práv nenabýly. V řízení nesporném lze podati rozklad o sobě nebo ve spojení s rekuresem. Soudci v I. instanci jest pak zůstaveno změnití opatření svá a vyřídití rozklad, pokud třetí osoby nijakých práv opatřeními jeho nenabýly. Má-li soudce za to, že není k tomu povolán, může, byl-li podán pouze rozklad, odkázati stranu na dřívější opatření a zároveň ji poučiti o důvodech opatření toho, ač-li se tak již nestalo. Byl-li však s rozkladem spolu podán i rekurs, jest předložiti rekurs představenému úřadu k rozhodnutí. Rozklad dlužno podati do 14 dnů ode dne doručení; soud může však dle volného uvážení svého i po uplynulé lhůtě přihlídati k rozkladu, dá-li se opatření změnití bez újmy pro třetí osoby (§§ 9—11 čís. pat. ze dne 9. srpna 1854).

III. Řízení správní.

I v řízení správním připouští se rozklad, a i zde s tím obmezením, že učiněné opatření smí býti jen potud k rozkladu podanému změněno, pokud dotyčným rozhodnutím třetí osoby nenabýly jistých práv. Jakožto jistý druh rozkladu jeví se býti patrně i reklamace, kteréž se podávají do zákonné lhůty k nabytí volebního práva nebo za účelem osobního plnění státu nebo obcím (služba vojenská, úřad porotní) z toho důvodu, aby v prvním případě dostalo se komusi volebního práva nebo kdosi vyloučen byl ze seznamů voličů, v posledních pak případech k tomu cíli, aby kdo byl osobní povinnosti sprostěn, pokud se týká, aby nabyl domnělého veřejného práva.

IV. Právo poplatkové.

Co do poplatkové povinnosti sluší rozhodnouti, zda byl podán rozklad samotný, tedy nikoli ve spojení s rekuresem, či ve spojení s rekuresem.